

novus

BİLGİ NOTU 2016/011

Şirket Kendi Hisselerini Satın Alabilir mi?

Türk Ticaret Kanunu'na Göre Bir Şirketin Kendi Hisselerini Satın Alma Şartları Nelerdir?

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun ("TTK") yeniliklerinden biri "şirketlerin kendi hisselerini satın alması" uygulamasıdır. TTK'nın 379'uncu maddesinde yapılan düzenlemeyle şirketlere kendi hisselerini satın alma hakkı sunulmuştur.

Reform niteliğindeki düzenlemeyle her anonim şirkete "genel kurulunda yönetim kurulunu yetkilendirmek şartıyla" sermayesinin %10'unu aşmamak üzere "kendi hisselerini satın alabilme" imkanı sağlanmıştır. Bu oranda edinime "serbest yüzde oranında edinim" denilmektedir. Bu hakkı kullanmak isteyen bir şirketin, "genel kurulunu yetkilendirmesi" gereklidir. Genel kurulun yetkilendirmesini gerektirmeyen "kendi hisselerini satın alabilme" halleri ayrıca düzenlenmiştir.

Genel Kurul söz konusu yetkiyi "beş yıl için" kullanması için yönetim kuruluna yetki verebilir ve bu süre yenilenebilir. Şirketlerin %10'u aşan oranlarda hisse edinimi yasaklanmıştır.

Söz konusu madde gerekçesinde de açıklandığı gibi, bir şirketin sermayesinin %10'una kadar kendi hisselerini edinmesi esas olan "itibarî değer" olarak açıklanmıştır. Diğer bir deyişle, satın alma yetkisi "itibarî değer" olup, "pazar değeri" veya "borsa değeri" değildir.

Şirketin kendi hisselerini ediniminde %10'a kadar iktisap edilmiş hisse senetlerini istediği kadar elinde tutabilme hakkına sahiptir. Yani, bu oranı aşmayan hisselerin elden çıkarılması zorunlu değildir. Şirketin kendi hisselerini edinim sebebi; anonim şirketi, şirket ortakları ve çalışanlarının korunmasıdır. Söz konusu %10 'u aşamayan oranda edinim serbestisi, ortaklığa kazanç sağlanması amacı taşımaz.

Şirketin kendi hisselerini edinimi yukarıda belirtilen "serbest yüzde" (%10) ile sınırlıdır. Bu sınırı aşan edinimler için düzenleme TTK'nın 385'inci maddesinde yer almaktadır. 385'inci maddeye göre, TTK'nın 379 ilâ 381'inci maddelerine aykırı bir şekilde edinilen paylar, iktisap tarihinden itibaren altı ay içinde elden çıkarılmalıdır. Bu yapılmazsa, altı ay içinde elden çıkarılmayan payların "sermaye azaltılması" işlemi ile derhal iftası gerekir.

Şirketin serbest yüzde kapsamındaki edinim bedelini, bedeli şirketin "net aktifinden" ödenebilir. Net aktif ile "şirket sermayesini aşan malvarlığı değeri" kastedilmektedir.

Söz konusu edinim, bir bağlı şirketin ana şirketin paylarını edinim halinde de uygulanacağı ilgili maddenin 5'inci fıkrasında açık ve net bir şekilde ifade edilmiştir. Diğer taraftan serbest yüzde kapsamında elde "iktisap edilen hisselerin elden çıkarılması zorunluğu" bulunmamaktadır.

TTK hükümlerinin çerçevesini yukarıda özetlemeye çalıştık. Yazının sonraki bölümlerinde söz konusu hisse edinimlerinin, muhasebe ve vergi düzenlemeleri karşısındaki değerlendirmelerine yer vereceğiz.

Muhasebe ve Raporlama Şekli Nasıl Olmalı?

6102 sayılı TTK'da 6335 Sayılı Kanun'la yapılan değişiklikler sonrasında yasal kayıtlar ve defterlerin 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na göre tutulması gerekir. Bu nedenle, şirketler faaliyetlerinin izlendiği defterlerini Vergi Usul Kanunu'na göre tutulması hazırlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğlerine ("MSUGT") göre tutmak durumundadırlar. Bu çerçevede şirketler MSUGT açıklamaları gereği kendi ihtiyaçlarına göre Tek Düzen Hesap Planında ("TDHP") kullanılmayan hesap kodlarını kullanabilirler.

novus

Çünkü TDHP incelendiğinde “şirketlerin kendi hisselerini iktisap etmesi” durumunda bu işlemlerin yasal kayıtlarda muhasebe ve raporlama yapılacağı TDHP’de bir açıklama yer almamaktadır.

Ancak Türkiye Muhasebe Standartları’nın (“TMS”) finansal araçları düzenleyen “32 No’lu Türkiye Muhasebe Standardı”, “şirketlerin kendi hisselerini iktisap etmesi” ile ilgili açıklamalar içermektedir. Söz konusu standart işletmenin geri satın alınan kendi hisseleriyle ilgili açıklamasına göre, işletmenin geri satın alınan kendi hisseleri özkaynaktan düşülmeli, alınan ya da ödenen tutarlar doğrudan “özkaynakta muhasebeleştirilmelidir.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere TDHP kapsamında uygun bir “özkaynak hesabı” kullanılarak işlem yasal kayıtlarda izlenmelidir. Söz konusu hisse ediniminin “bilanço aktifinde mali duran varlıklarda izlenmesi” TDHP’nin işleyişi ile çok uygun olmadığı kanaatindeyiz. Aksi takdirde şirket aktifi gerçeği yansıtmaktan uzak olacaktır. Bu şekilde bir izleme yapılması vergi uygulamaları açısından sorunlar yaratabilir (ör; örtülü sermaye) ve bunun sonucunda “şirket özsermayesi” olduğundan fazla hesaplanabilir. Bu şekilde bir işlem yapılması halinde, vergi uygulamaları açısından söz konusu tutar özkaynaktan indirilmelidir.

Şirketin Kendi Hisselerini Satın Almasında Vergileme Nasıl Olmalı?

Bu noktadan sonra “şirketlerin kendi hisselerini iktisap etmesi” uygulamasını vergi düzenlemeleri açısından değerlendirelim. Ancak bu yazımızdaki değerlendirme, “serbest yüzde” (%10) kapsamındaki iktisap ile sınırlı olacak, bu sınırı aşan edinimlere değinilmeyecektir.

“Şirketlerin kendi hisselerini iktisap etmesi” halinde söz konusu hisseleri ellerinde bulduranlar gerçek kişi veya kurum olabilir. Vergileme hisse senetlerini elinde bulduran kişilerin konumuna göre farklılık arz edebilir.

Ancak bundan önce “şirketlerin kendi hisselerini iktisap etmesi” halinde bu hisseleri ellerinde bulduranların, kendi alış bedelleriyle şirkete devrettiklerinde elde ettikleri kazanç türü nedir?

Vergi mevzuatımıza göre, “değer artış kazançları” diğer kazanç ve gelirler kapsamında değerlendirilmektedir. Bu çerçevede, Gelir Vergisi Kanunu ile belli mal ve hakların elden çıkarılmasından doğan kazançlar, değer artış kazançlarıdır. Dolayısıyla tam mükellef kurumlara ait olan ve iki yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri hariç olmak üzere, menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar “değer artış kazancı” olarak verginin konusuna girmektedir. Geliri elde eden gerçek kişi veya kurum olmasına göre gelir veya kurumlar vergisi ödenmesi söz konusu olacaktır.

Sorumlu Vergicilik Bakışıyla Değerlendirmemiz

Yukarıdaki bölümlerde açıklanan gerekçelerle öncelikle “serbest yüzde” (%10) sınırları içinde “şirketlerin kendi hisselerini iktisap etmesi”, Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre gerçekleştirilen uygulama olduğu açık ve nettir. Bu çerçevede, “şirketlerin kendi hisselerini iktisap etmesi” sonucunda söz konusu payları elden çıkaran kişinin elde edeceği gelirin “değer artış kazancı” olduğu kanaatindeyiz. Mevcut vergi mevzuatı dikkate alındığında, söz konusu kazancın başka bir gelir unsuru olarak değerlendirilmesi uygun olmayacaktır.

Diğer taraftan, “serbest yüzde” (%10) sınırları aşılarak “şirketlerin kendi hisselerini iktisap etmesi” ile ilgili düzenlemeler yine Türk Ticaret Kanunu hükümleriyle düzenlenmiştir. Ancak bu konuya ilişkin değerlendirmelerimiz, başka bir blog yazısı olabilecek kadar geniş kapsamlı olduğu için burada ele alınmamıştır. “Şirketlerin kendi hisselerini iktisap etmesi” konusu ayrı bir blog yazımızın konusunu oluşturacaktır.

Konuyla ilgili ilave sorunuz olması durumunda bizimle irtibata geçmenizi rica ederiz.